

► 1 Marzo, 2022

RUKELI TROLLMANN

BOXEJADOR GITANO CONTRA HITLER

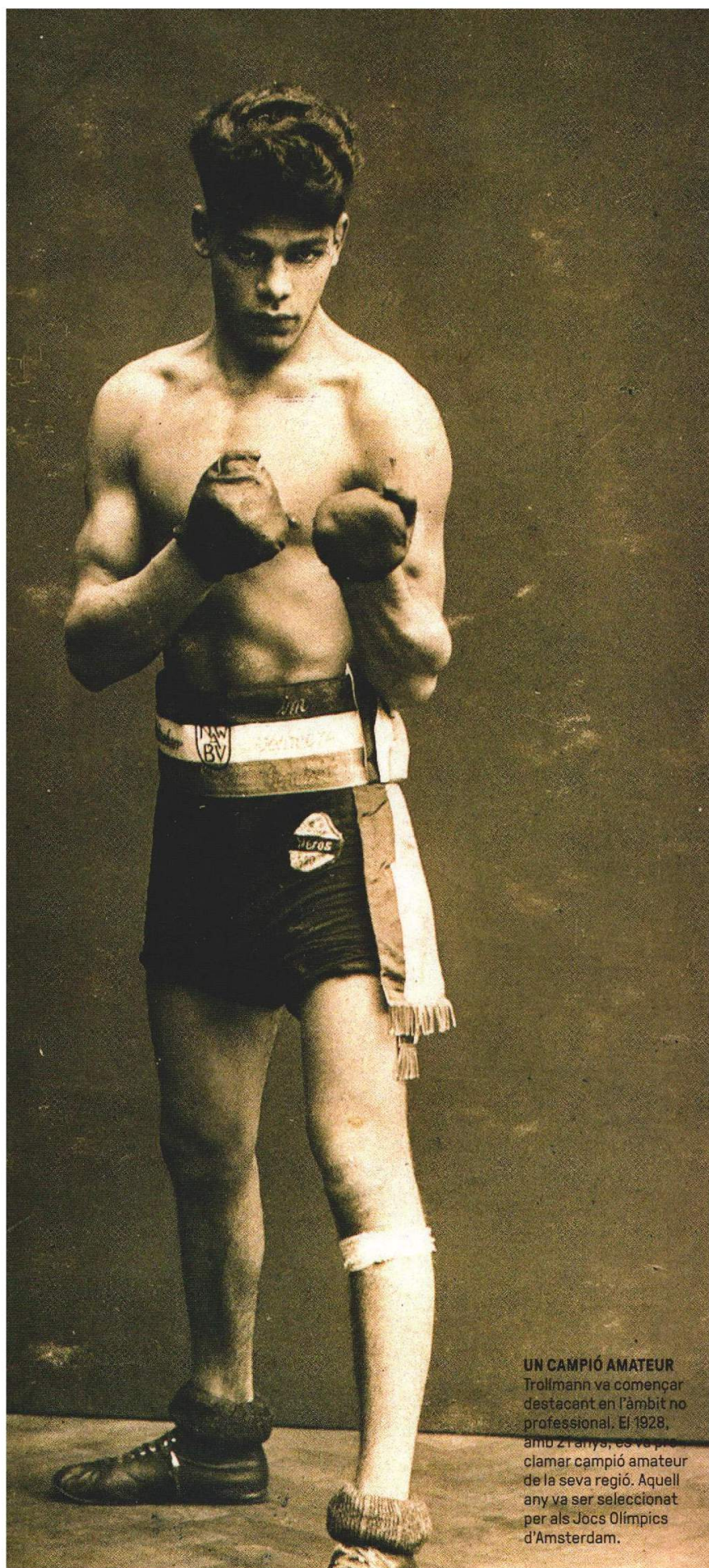
En plena persecució nazi contra els esportistes no aris, un boxejador gitano va decidir quedar-se a Alemanya i continuar una carrera d'èxit, tirant per terra la teoria de la superioritat racial del nou règim. Era Johann Trollmann, conegut popularment com *Rukeli*, un púgil amb un estil únic que va ser humiliat, obligat a perdre públicament el títol de campió, internat en un camp de concentració i assassinat vilment a cops de pala.

Text d'ALAADDINE AZZOUZI amb l'assessorament d'ANDREU MAYAYO

► 1 Marzo, 2022

SEGLE XX

UN CAMPIÓ AMATEUR
 Trollmann va començar destacant en l'àmbit no professional. El 1928, amb 21 anys, es va proclamar campió amateur de la seva regió. Aquell any va ser seleccionat per als Jocs Olímpics d'Amsterdam.

El 9 de juny del 1933, els boxejadors Johann Trollmann i Adolf Witt es preparaven per lluitar, a la cerveseria Bock de Berlín, en un combat que havia de proclamar el nou campió semipesant d'Alemanya. Però aquell no era un enfrontament qualsevol: el Tercer Reich, amb Adolf Hitler com a canceller, s'havia instaurat el gener d'aquell any, i el combat es plantejava com la lluita d'un ari contra un gitano. Quan l'àrbitre va donar el tret de sortida, Witt va prendre la iniciativa i va guanyar el primer assalt, tot i que per poc. La primera fila de la graderia estava plena d'oficials nazis, entusiasmats i convençuts que Witt demostraria la seva superioritat racial. Després d'eixugar-se la suor, els púgils van tornar al ring i Trollmann, amb el seu moviment i amb els cops del puny esquerre, va fer que els oficials deixessin de fregar-se les mans i comencessin a patir pel resultat final d'un combat que ja no veien guanyat d'entrada.

LA BOXA VA TENIR UN GRAN PES EN LA IDEOLOGIA NAZI I VA PASSAR A DIR-SE 'LLUITA DE PUNYS ALEMANYA'

Aquell 1933, arran de l'arribada de Hitler al poder, el nou règim havia iniciat una persecució contra els esportistes no ari. De fet, el cinturó que es disputaven Trollmann i Witt havia quedat lliure perquè l'antic campió, Eric Seelig, d'origen jueu, s'havia vist obligat a exiliar-se a França.

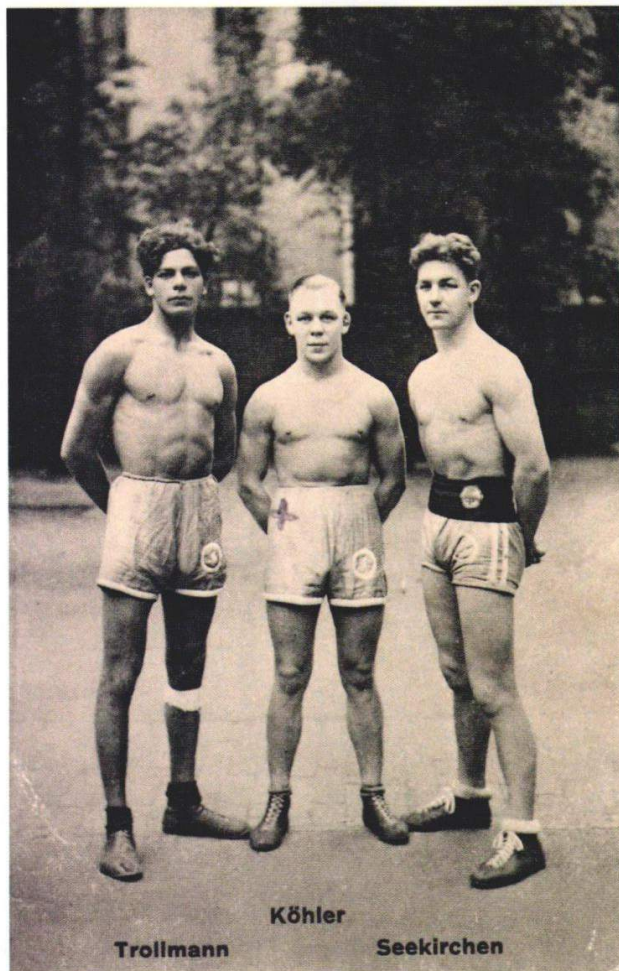
La boxa tenia un pes significatiu en la ideologia nazi. Tant és així que és l'únic esport que Hitler va mencionar a *Mein Kampf*, juntament amb el jujitsu. Durant el Tercer Reich, va passar a dir-se *lluita de punys alemanya*, i els combats van tenir un gran rerefons propagandístic. Malgrat tot, alguns boxejadors no ari, com Trollmann, van fer front al nazisme i van tenir una carrera d'èxit a Alemanya.

Un ballarí amb guants de boxa

Johann Trollmann, que popularment es coneixia com a Rukeli —que vol dir 'arbre jove' en llengua romaní—, va néixer el 1907, a Wilsche, un poblet del nord-est d'Alemanya. Va créixer en una família gitana sinti, que es va establir a Hannover després de molt de temps fent vida nòmada.

SEGLE XX

UN ESTIL ÚNIC

Trollmann marejava els adversaris amb moviments de cos i esquivades electritzants. Al centre, el boxejador d'origen jueu Eric Seelig. El seu exili a França fugint dels nazis va deixar lliure el títol de campió d'Alemanya.

Quan tenia vuit anys, Rukeli va tenir el primer contacte amb la boxa en un club esportiu de la ciutat. Amb el pas del temps, i gràcies als ensenyaments d'un entrenador jueu, el jove boxejador gitano va començar a destacar en l'àmbit amateur. Va participar en diversos campionats regionals i fins i tot en va guanyar un. Rukeli no era un home amb un físic espectacular, però tenia un estil únic. Era dinàmic i lleuger, i no parava de moure's. Marejava als adversaris amb moviments de cos i esquivades electritzants. Una mena de ballarí amb guants de boxa. La seva idiosincràsia sobre el ring va precedir l'art que anys després va consagrar l'històric Muhammad Ali amb el lema *sura com una papallona, pica com una abella*.

Una onada d'odi i enveja

Als dirigents polítics i esportius de l'època no els agradava l'estil de Rukeli, però connectava amb el públic i el púgil de Hannover va començar a guanyar-se una certa popularitat. No obstant això, els seus primers èxits esportius també van comportar una onada d'odi i enveja. Era gitano, era brillant i era carismàtic, i una part

de la societat alemanya no ho va saber pair. El 1928, cinc anys abans que el nazisme arribés al poder, Rukeli va ser seleccionat per anar als Jocs Olímpics d'Amsterdam. Tot i que només tenia vint-i-un anys, els seus mèrits eren clars: havia guanyat quatre campionats regionals, havia participat en un de nacional i era el campió semipesant del nord-oest del país.

Tanmateix, la Federació Alemanya de Boxa el va desconvocar perquè era gitano. Deien que el seu estil no era "prou alemany". En lloc seu hi va anar el campió del nord del país, que, paradoxalment, havia perdut en diverses ocasions contra el mateix Rukeli.

Una victòria mutilada

Aquest revés no va frenar el seu desig de triomfar en l'esport. Aquell mateix any, Rukeli va decidir fer-se professional i anar a Berlín, on se celebraven més vetllades de boxa i es movien més diners. El 1929, va fer la primera lluita oficial i va guanyar-la per *knockout* en el quart assalt. Entre el 1929 i el 1932, va lluitar una mitjana d'una vegada al mes. Va guanyar la majoria dels combats i va derrotar alguns dels millors boxejadors regionals i nacionals d'Alemanya. També va arribar a competir en altres països europeus. Però el punt més àlgid de la

RUKELI VA SER OBLIGAT A LLUITAR PEL TÍTOL DE CAMPÍO D'ALEMANYA SENSE MOURE'S DEL CENTRE DEL RING

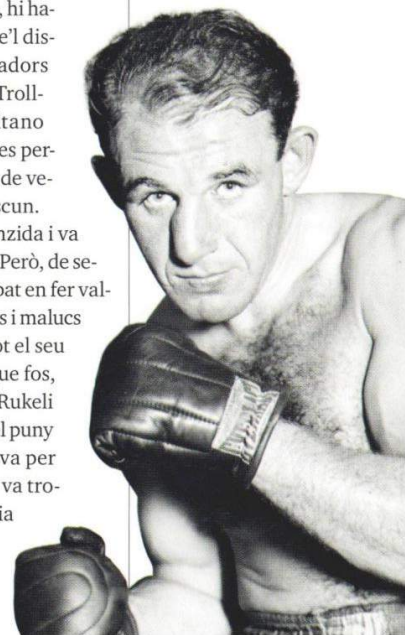
carrera de Rukeli va ser la lluita per aconseguir el campionat d'Alemanya.

Tornem a la nit del 9 de juny del 1933. Després de l'exili forçat de l'excampió, hi havia una vacant oberta pel títol. Se'l disputaven dos dels millors boxejadors alemanys del moment: Johann Trollmann Rukeli i Adolf Witt. El gitano contra l'ari. Es coneixien de sobres perquè s'havien enfrontat un parell de vegades, amb un triomf per a cadascun.

Witt va començar amb embranzida i va guanyar el primer assalt per poc. Però, de seguida, Rukeli va capgirar el combat en fer valdre la seva agilitat. El joc de cames i malucs del gitano va desconcertar del tot el seu rival, que, per molt voluminós que fos, era lentíssim. D'aquesta manera, Rukeli li va propinar diversos cops amb el puny esquerre, mentre Witt s'esforçava per buscar un cop demolidor que no va trobar. Al final del combat, l'ari tenia la cara ensangonada i, en canvi, el gitano estava pràcticament immaculat. L'estadi rugia per

OBLIGAT A PERDRE

La Federació de Boxa va permetre que Rukeli lluités contra Gustav Eder —a la imatge, dret— pel títol de campió d'Alemanya amb la condició que combats a l'estil alemany: quedant-se quiet i intercanviant cops.

HULTON ARCHIVE / BETTY IMAGES

Rukeli i el resultat semblava evident. No obstant això, el veredict dels jutges va ser empat. El públic va protestar enfollit i va començar a llançar objectes als àrbitres fins que van rectificar i van donar el títol a Rukeli, que, emocionat, es va posar a plorar sobre el ring. Aquell dia, Johann Trollmann i els seus seguidors van vèncer el racisme d'un dels règims més poderosos de la història.

Una setmana més tard, Rukeli va rebre una comunicació de la Federació Alemanya de Boxa, presidida pel nazi Georg Radamm, que deia que li retiraven el títol per "comportament vergonyós", per haver plorat sobre el ring després d'haver vençut Witt. Li van robar la glòria per segona vegada.

"Vinc a barallar-me com un ari"

L'acarnissament de la federació no es va aturar aquí. Per sortir del pas de l'escàndol del combat contra Witt, van oferir a Rukeli una altra oportunitat per aconseguir el campionat, un altre cop contra un boxejador ari pronazi, Gustav Eder, i de nou a Berlín, tan sols un mes més tard. El que ningú no

sabia era que l'havien amenaçat de retirar-li la llicència si lluitava amb el seu estil característic, amb el seu inacabable joc de cames. Havia de combatre a l'"estil alemany", és a dir, quedar-se quiet i intercanviar cops. A més, li van prohibir moure's del centre del ring.

A la pràctica, estava condemnat a perdre. Fins i tot sabent que perdria, Rukeli va acceptar el repte, però va decidir deixar la seva empremta d'una altra manera. Quan els púgils

es disposaven a entrar a l'escenari, Rukeli va aparèixer amb un aspecte sorprenent. Va pujar al ring amb els cabells tenyits de ros i amb el cos empastifat de farina. Una burla del prototip físic d'ari ideal i un acte valent de protesta contra la discriminació racial a què estava sent sotmès. "Vinc, com voleu, a barallar-me com un ari", va dir als jutges. Es va plantar al centre de la lona i es va dedicar a aguantar estoicament els cops d'Eder fins que va caure, al

TRAGÈDIA SILENCIADA

El genocidi nazi contra els gitanos

El nazisme considerava els gitanos "inferiors racialment". Van ser, després dels jueus, el col·lectiu més perseguit pels nazis: es calcula que en van exterminar entre 250.000 i 500.000, aproximadament el 75% de la població gitana que vivia a Europa en aquella època. Molts més van ser empresonats, utilitzats en treballs forçats o subjectes a l'esterilització forçosa i l'experimentació mèdica.

La nit del 2 d'agost del 1944, 4.000 gitanos van ser assassinats a les cambres de gas del camp d'Auschwitz-Birkenau per ordre del comandant en cap de les SS Heinrich Himmler. Cada any, el 2 d'agost és el dia de record per les víctimes d'aquella matança, coneguda com *la nit dels gitanos*, així com també de totes les víctimes del genocidi nazi contra els gitanos, conegut com a *Porraimos*.

SEGLE XX

cinquè assalt. Era un desafiament al poder, el simbolisme d'un home que sabia que la seva carrera s'havia acabat.

El 1934, Rukeli va abandonar la carrera de boxejador d'elit. Havia disputat 62 combats professionals, dels quals n'havia guanyat 32, gairebé tots en la primera meitat de la carrera.

Marginalitat i antigitanisme

Un cop retirat, Rukeli va viure en la marginalitat. Va treballar en bars i en fàbriques. També va disputar combats a puny net a canvi de diners, per guanyar-se la vida. El 1935, es va casar amb una dona alemanya i van tenir un fill. Només sis mesos després, es van promulgar les lleis racials de Nuremberg, que prohibien als gitanos casar-se amb aris. Aleshores, Rukeli va divorciar-se per protegir la seva família de les lleis antigitanes.

El 1938, l'Oficina Gitana de Hannover es va posar en contacte amb uns quants homes de la comunitat. Els van fer triar entre l'esterilització i l'internament. Rukeli i alguns membres de la seva família van ser esterilitzats. A banda, per evitar l'internament, va haver de dur

AL CAMP DE NEUENGAMME, RUKELI VA SER FORÇAT A COMBATRE. SI VOLIA MENJAR, HAVIA DE PERDRE

una vida itinerant. Dormia en cases d'amics i als boscos de la zona, tal com havia fet anys abans la seva família gitana.

El presoner número 9841

A les acaballes d'una de les dècades més fosques d'Europa, Rukeli va ser destinat a la Wehrmacht, les forces armades alemanyes, i va ser enviat a la França ocupada i al Front Oriental. No era prou alemany per combatre en un ring, però, aparentment, sí que ho era per lluitar pel país.

Tres anys més tard, els gitanos van ser expulsats de l'exèrcit per motius racials. Rukeli va tornar a casa, però, poc després d'arribar, la Gestapo el va detenir i el va enviar al camp de concentració de Neuengamme, situat a un districte d'Hamburg, on, entre el 1938 i el 1945, més de 100.000 persones van ser internades i 55.000 van morir per les pèssimes condicions de salut i per la violència dels guàrdies.

Al camp de Neuengamme, Rukeli va rebre el número de presoner 9841 i un pegat amb un triangle marró. Els anomenats *gitanos purs* havien de portar una targeta marró, i els *gitanos mixtos*, targetes blaves. També va ser condemnat a treballs forçats, sobretot a produir i transportar maons. Els interns de Neuengamme

HO SABIES?

Jesse Owens, un altre esportista que va ridiculitzar el nazisme

Un any abans dels Jocs Olímpics de Berlín del 1936, l'atleta nord-americà Jesse Owens (1913-1980) havia batut cinc rècords mundials, durant una competició universitària. Owens apuntava a ser un dels millors esportistes de l'època, però encara s'havia de veure com el podia afectar l'hostilitat pel fet de ser negre.

A Berlín, l'estatunidenc va aconseguir les medalles d'or en 100 i 200

metres, 4x100 i salt de longitud, i també va batre els quatre rècords del món d'aquestes disciplines.

RACISME ALS EUA

Owens es va convertir en el primer nord-americà a guanyar quatre medalles d'or en unes olimpíades, i també va fer una demostració empírica de l'absurditat de les creences hitlerianes sobre la superioritat de la raça ària.

Tanmateix, quan va arribar al seu país, el campió d'Alabama va patir els efectes del racisme. "Quan vaig tornar als Estats Units, no podia anar a la part de davant de l'autobús", va afirmar. "Vaig haver de pujar-hi per la porta del darrere. No podia viure on volia. No em van convidar a donar la mà a Hitler, però tampoc no em van convidar a la Casa Blanca a donar la mà al president."

KZ GEDENKSTÄTTE NEUENGAMME

TREBALLS FORÇATS

Després de ser detingut per la Gestapo, Rukeli va ser enviat al camp de concentració de Neuengamme. A sota, una *stolpers-stein* —llamborda commemorativa— en record del boxejador gitano.

me havien de fer la feina amb eines inadequades, sense aigua i en condicions inapropiades per al seu estat de salut.

Tanmateix, la tortura que va patir Rukeli va anar més enllà. Un membre de les SS que havia estat àrbitre de boxa el va reconèixer i va decidir acarnissar-s'hi. El va obligar a combatre contra altres reclusos, amb una condició: si volia menjar, havia de perdre els combats, i, a més, per *knockout*. Això va fer que la salut i el físic de Rukeli se'n ressentissin greument.

Assassinat a cops de pala

Amb tot, gràcies a l'ajuda del Comitè de Presoners —una organització clandestina del camp—, va assumir la identitat d'un pres mort i va aconseguir ser desplaçat al campament annex de Wittenberge. Un cop allà, el van tornar a reconèixer i va haver de lluitar contra Emil Cornelius, un capo de la presó que feia d'espia dels nazis. Rukeli el va derrotar amb una facilitat aclaparadora, tot i que feia anys que s'havia retirat i tenia la salut minvada. Hores més tard,

Cornelius, ressentit per la humiliació, va agafar una pala i va atacar el gitano per l'esquena, colpejant-lo amb vilesa fins a la mort. El cos de Rukeli va restar a terra, banyat de sang, davant la mirada passiva dels guàrdies del camp.

Els nazis van declarar que la mort de Rukeli havia estat accidental. El seu cos va ser enterrat amb el de molts altres presoners del camp, al cementiri de Wittenberge. El relat real de com Cornelius va assassinar Rukeli no es va conèixer fins que el presoner Robert Landsberger, testimoni dels fets, va declarar quan el van alliberar del camp de concentració, al final de la guerra.

Van haver de passar gairebé seixanta anys perquè la figura de Rukeli fos reconeguda. La Federació Alemanya de Boxa va reconèixer el seu títol el 2003, de manera pòstuma, i va lliurar el cinturó de campió als seus descendents. A més, a la ciutat de Hannover hi ha un carrer amb el seu nom, i a Hamburg, davant del gimnàs on va disputar algunes de les seves millors baralles, una placa que el recorda. 📌

PER SABER-ME MÉS... Us recomanem *Gibsey*, un documental alemany dirigit per Eike Besuden sobre la vida de Rukeli. I també els llibres *Rukeli. Johann Trollmann y la resistencia romani antinazi*, de Jud Nierenberg (Punto de Vista Editores, 2018) i *El campeón prohibido*, del Premi Nobel Itàlia Dario Fo (Siruela, 2017).

ALAADDINE AZZOUZI
 Periodista